

משנה לחן שלמה

בס"ד

גליון עשיר תוכן לשולחן השבת

הינוקא

מתוך שלל אוצרות תורתו ושיעוריו של מרן גאון ישראל

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א



פרשת בהעלותך תשפ"ז 280

ניתן להאזין לשיעורים של הנאון הינוקא, וכן ערכונים על הנעשה בבית מדרשו, ב"קו הינוקא" 03.550.2228

ליקוטים על פרשת השבוע משולחן תורתו של רבנו שליט"א

פזיזים על הפרשה

וְהָאִישׁ מִשֵּׁה עֵנֹו מֵאֵד מִכָּל הָאֲדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה (יב, ג).

מרוע הרגיש פה הכתוב מה שהיה משה עניו

ביאר הרמב"ן (יב, ג) שלכך תיכף אחר טענות מרים ואהרן גבי משה אודות האשה הכושית אשר לקח, דיבר הכתוב במעלת ענותנותו של משה, ורק לאחר מכן הוכיח הקב"ה את מרים ואהרן בדברם במשה, שבא הכתוב לומר שבעבור ענותנותו קינא הקב"ה למשה, שמפני ענותנותו לא יענה משה על ריב לעולם, אף אם ידע בריבם. והוא כמו שביאר זאת האלשיך (יב, ג) שמדרך המוסר ודרך ארץ שמי שחושדים בו באיזה דבר וענין שאין בו, להצדיק עצמו בדברי טעם בכדי להעמידם על האמת שלא יחטאו לחשוד בו לריק, אמנם משה לא השיב מאומה לטענות מרים ואהרן אודותיו, ולכך הדגישה התורה תיכף מענין זה שהיה גדול בענותנותו מכך האדם, לומר שמפני כך גם נבואתו עולה על כל הנביאים, והוא היה נאמן ביתו יתברך שמו העליון ואינו דומה לשוכני ארץ, וזאת לא יכול היה משה להשיב לאשר דברו כנגדו, לרוב ענותנותו, עד שהוכרח כביכול הקב"ה להשיב להם בעבורו.

מה טענו מרים ואהרן במשה ומפני מה

ואמרו בספרי (פ' בהעלותך, טז-ק) שיעקר מה שדברו מרים ואהרן במשה היה על שפירש מאשתו, אחר שלא ידעו שהיה זה בציווי ה' ב"ה, וסברו שעשה כן מדעתו, וטענו כנגדו שגם עם האבות דבר הקב"ה ולא פירשו מפריה, וסוף דבר השיב להם הקב"ה ש'פה אל פה' הוא ציוה את משה לפרוש מן האשה. אמנם במסכת שבת (בדף פז ע"א) מובא שעשה כן משה מדעתו מתוך שנשא קל וחומר בעצמו, מה ישראל שלא דברה שכניה עמהן אלא שעה אחת וקבע להן זמן, ציוה להם הקב"ה לפרוש מן האשה להכין עצמם לדיבור השכינה, אני שכל שעה ושעה שכניה מדברת עמי ואינו קובע לי זמן, על אחת כמה וכמה, והסכים הקב"ה על ידו, כמו שאמר לו אחר מתן תורה לומר לישראל "שובו לכם לאהליכם" (דברים ה, כז), ואליו ציוה "ואתה פה עמוד עמודי" (דברים ה, כז), וביאר רבנו תם בתוספות שם במסכת שבת (בדף פז ע"א ד"ה 'ואתה'), שממה שערערו אחריו מרים ואהרן בדבר, מוכח שמה שציוהו הקב"ה 'ואתה פה עמוד עמודי' לא היה ציווי גמור, אלא שהסכים הקב"ה על ידו במה שפירש בתחילה מאשתו, ועל זה נתרעמו עליו מרים ואהרן, שאילו לא פירש מאשתו לא היה מסכים הקב"ה על ידו בדבר זה, שהרי בדרך שאדם רוצה מוליכין אותו (מכות י"ב), וכפי שלא ציוה הקב"ה למרים ואהרן לפרוש, על אף שהיה מדבר גם עמהם.

מרוע 'ואתה פה עמוד עמודי' נאמר רק במשנה תורה

ובזה ביאר רבי יהודה אריה מבראד בספר נחלי דבש (פ' בהעלותך) שלכך הדגיש פה הכתוב תחילה את מידת ענותנותו של משה מכל האדם, לומר שבאמת ציוהו הקב"ה על כך בפירוש, אלא שלא רצה משה לגלות זאת לרוב ענותנותו, שלא להורות ששונה הוא מכל ישראל לרוב גדולתו, ולכן לא גילה מה שאמר

לו הקב"ה 'ואתה פה עמוד עמודי' עד למשנה תורה שכתבו בסוף חייו, שאז כבר נתפרסם הדבר בכל אשר ארע למרים.

מי הם 'האדם אשר על פני האדמה'

ושם בספרי (פ' בהעלותך, קא) דרש תנא קמא שהיה משה 'עניו מכל האדם אשר על פני האדמה', ולא מהאבות, ולדעת רבי יוסי היה משה עניו אף מהאבות, ומה שכתוב 'מכל האדם' בא לומר ולא ממלאכי השרת. וכתב המגן אברהם בספר זית רענן על הילקוט שמעוני (פ' בהעלותך רמז תשל"ט) שדייקו זאת ממה שהדגיש הכתוב 'מכל האדם אשר על פני האדמה', ומשמע שבא להוציא האבות שכבר מתו והם אינם בכלל 'האדם אשר על פני האדמה', ורבי יוסי ביאר שבא הכתוב להוציא בזה את מלאכי השרת שהם אינם על פני האדמה אלא בשמים. וביאר זאת רבי דוד פארדו בספר 'ספרי דבי רב' על הספרי (שם בפ' בהעלותך, קא), שמכך שלא נקט הכתוב 'מכל אדם' אלא 'מכל האדם', דייקו שבא הכתוב לרבות ולומר שהיה משה עניו אף מכל 'האדם' המפורסם והידוע, ובה למדים אנו בודאי שהיה גדול בענותנותו אף ממלאכי השרת הנקראים 'אדם', כנאמר בהם ביחזקאל (א, כ) "ודמות פניהם פני אדם", וכן מאברהם שנאמר בו "האדם הגדול בענקים" (יהושע יד, טו), כמו שאמרו בבראשית רבה (יז, י), והוא הדין מיצחק ויעקב, אלא שנקט הכתוב בנוסף 'אשר על פני האדמה', ובה בא למעט זאת מאדם אחר שאינו על פני האדמה, ותנא קמא דרש שבא לומר בזה שהיה משה עניו מכל אשר היו בזמנו על פני האדמה, הם אהרן ושבעים הזקנים וכיוצא, ובא למעט האבות שלא היו אז על פני האדמה אלא בגן עדן העליון, ורבי יוסי דרש שבא הכתוב לומר שהיה משה עניו 'מכל האדם' שהיו באיזה זמן 'על פני האדמה', ולרבות אפילו האבות, ובא למעט את מלאכי השרת שלא היו מעולם על פני האדמה. ומה שלדעת רבי יוסי היה משה עניו אף יותר מהאבות, רמז זאת הרוקח בפירושו על התורה (יב, ג) בתיבות הכתוב 'משה ענו מאד מכל העולים כמנין 'ומאבות העולם'.

האם מלאכי השרת עניים

ומהר"ש קלוגר בספר חכמת התורה (פ' בהעלותך, עמוד תעג) ביאר שאמר בזה רבי יוסי שהיה משה עניו אף יותר ממלאכי השרת, ודייק זאת רבי יוסי במה שהדגיש הכתוב 'מכל האדם אשר על פני האדמה', לומר שכנגד בני אדם שהיו מעולם 'על פני האדמה' ושייך בהם מאחזיות הגאון, וזכו וירשו את מידת הענוה, כנגדם נשתבח משה שלא היה גדול בענוה כמותו, אבל כנגד מלאכי השרת שלא שייך בהם כלל מקנין הענוה, לא שייך לומר שהיה משה עניו מהם. והוא שאומרים אנו בתפילה 'והאופנים וחיות הקודש... מתנשאים לעומת השרפים', שכיון שהם מתנשאים ומתגאים בטבעם ולא שייכת בהם קנין מידת הענוה, לכך 'לעומתם משבחים ואומרים', שאינם זוכים להתקרב להקב"ה, אבל ישראל היורשים למידת הענוה הם קרובים יותר להקב"ה, וכמואב בילקוט שמעוני (כפ' ואתחנן רמז תתכ"ה) ממדרש ילמדנו, שמה שמלאכי השרת קוראים בקול גדול הוא מפני שהם רחוקים מהקב"ה, אבל ישראל מתפללים בלחש מפני שהם קרובים להקב"ה.

רבנו תם
21:10

צאת שבת
20:14

כניסת שבת
19:02

זמני שבת

ירושלים: 19:02
בני ברק: 19:21
חיפה: 19:24
באר שבע: 19:21

לפניות והקדשות

מוקד טלפוני 03-3765444
ממין בימים א'-ה' בין השעות 9:00-20:00
דוא"ל: contact@hayanuka.com
לקבלת הגליון במייל: gilyonot@hayanuka.com
יד' הוועיל': בנק מזרחי טפחות | סניף 417 | מס' חשבון: 521025

ואלה יעמדו על הברכה

לעילוי נשמת
גאולה בת דינה,
דוד בן חנה,
ראו דוד דרור בן רונית,
לרפואת: דוד בן שרה.



תורת שלמה

מאמרים משיעורי הענפים של רבנו שליט"א

"והיו לטוטפות בין עיניך" (דברים ו, ח)

חלק א'

משיעור יום ה' ה' תמוז תשע"א

א

דבקים בו והולכים אחריו, יכול היה רשב"י לגלות להם הדרך והיו פוטרים העולם כולו מהדין ומביאים לגילוי קץ הגאולה. שמשמעות מה שגילה רשב"י שיכול הוא לפטור העולם כולו מן הדין היא שבכוחו להכניס בעולם דעת שתביא כל ישראל למדרגה של צדיקים, אם רק יבקשו ממנו שיפטור אותם מן הדין והיצר הרע, והוא דיוק לשון רשב"י שלא אמר "יכול אני לפטור את הדין מן העולם כולו", שהוא ביטול הדין מתוך הייחודים שהיה מייחד בתורתו, אלא אמר "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", היינו שיכול ליתן לעולם כולו ולבריות כולם בכל מדרגה שהיא את הדרך להפטר מן הדין, היינו מהיצר הרע ומהיסורים, ולהביא לגאולה השלמה.

ומאחר שלא האמינו ישראל לדבריו כראוי ולא דבקו בו ובתורתו כההולך אחר החיים, מוכרח היה רשב"י לסתום ולחתום כל דרכי דעתו הקדושה הזו בספר הזוהר והתיקונים, ובהם גילה לדורות הדרכים לבטל מהאדם כליל כל אחיזת היצר הרע, ולהביאו למדרגת צדיק שאין העולם הזה כולו עומד בפניו כנסיון, ולידע כל דרכי קץ הגאולה. שכל ביאור בזהוהר הקדוש הוא חלק מהדרך לבטל הזוהמה מן האדם, ומתוך דרך אחת שלמה בדעת ותורת רשב"י יכול האדם לצאת לגמרי מזוהמת הנחש ולהיות במדרגת צדיק בשלמות, וכפי שעתיד להיות בזמן הגאולה, שיצאו כל דרכי תורת רשב"י מההעלם אל הגילוי, וכן כל דרכי רבנו הארי"י, וכל דרכי הנשמות הגדולות ששתל הקב"ה בכל דור ונתן להם כל מפתחות התורה, ובה יבינו כל ישראל משמעות כל אות שבתורה לידע ולהשיג הדרכים לשוב לה' ב"ה לבטל מעליהם כל רצון של איזו אחיזה בזה העולם העכור והמוגוש, כמו שאמר כל זה הרעיא מהימנא בזהוהר נשא (בדף קכה ע"א).

ועל זה אמר המלאך לדניאל (ד, טו) על עת הקץ "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, ואתה דניאל סתום הדברים וחתום הספר עד עת קץ, ויטוטו רבים ותרבה הדעת", ולאחר שראה דניאל בחזיונו את מועד הקץ באחרית הימים, ושאל את המלאך לפרש החזיון, השיב לו המלאך (שם, יב, טו) "לך דניאל כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ, יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים, והמשכילים יבינו", ואמר אליהו הנביא לרשב"י שם בזהוהר נשא (בדף קכד ע"ב) שעל הצדיקים הדבקים בצד הבניה, שהיא עץ החיים, נאמר בימים אלו 'והמשכילים יבינו', כי הם ש'זהירו בזהוהר הרקיע', שמתוך שיעסקו בספר הזוהר שגילה רשב"י, יזדכך בזה גופם מכל זוהמת העולם העכור ויאירו באור נשמתם, ושוב לא יצטרכו לנסיגות חבלי משיח בכדי להצטרף ולהזדכך לקראת הגאולה, וכך מתוך גילוי ספר הזוהר הקדוש יצאו ישראל מהגלות ברחמים.

ומשמעות הדברים, שגילוי תורת הצדיקים מופלגי המעלה הוא כענין צורת האות ס' סתומה, שהיא מצד מדרגת הבניה כמו שאמר רשב"י בזהוהר חדש בראשית (בדף ו ע"ב), שמפני שאין מאמינים בהם ישראל כראוי ואינם דבקים בהם והולכים אחריהם, לכן מוכרחים צדיקים אלו לסתום ולחתום תורתם עד שידרשו ויבקשו ישראל את גילוי הרחמים שבכל דרכי תורתם, ובה יהיה יחוד ושלוש בין ישראל והתורה, ונראה תיכף בקץ הגאולה. וזאת רמז ואמר ישעיהו (ו, טו) גבי קץ הגאולה "לסרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת ה' צבאות תעשה זאת", שתיבת 'לסרבה' נכתבה במ"ם סתומה, ואמר שם רשב"י בזהוהר חדש בראשית (בדף ו ע"ב) ובתיקוני הזוהר (בתיקון כט, דף עג ע"א) שנרמז בזה דרך גילוי התורה בעת הגאולה, שבגלותינו נעלמת וחתומה מאיתנו דרך הרחמים הנגלים בתורה, ואיננו יכולים לראות כיצד מתוך כל דבר שבתורה הנראה כביכול כקל בעינינו יכולים אנו לבטל מאיתנו כל אחיזת היצר הרע וכל ענין של דין וצער, אבל באותו הדור שבזמן הגאולה תתברר ותגבר האמונה והדבקות בחכמים האמיתיים מוסרי התורה לאמתתה, שהוא ענין **המשרה**, ובה יתפשט אז השלום והאחדות בין התורה וישראל, שיזכו הכל לדבוק בתורה בה' ב"ה, ולגלות בה את הדרכים לבטל מהם כל אחיזת היצר הרע וכל דין וצמצום.

ב

והוא ענין תיקון קלקול ופגם הלבנה, שמה שמוכרחים הצדיקים מופלגי המעלה לחתום ולסתום תורתם שתהיה בצורת האות ס' סתומה, הוא מפני שמאירים הם כמו השמש כמו שאמר רבי פנחס בזהוהר חדש נח (בדף ל ע"א), שהם הצדיקים מופלגי המעלה שבכל דור העומדים מצד הארת שבעת הרועים שבכל דור, שהם כנגד החמה והשמש, ובכדי לזכות לקבל מהם תורתם צריך לאמונת חכמים שהיא כנגד הלבנה, וככל ענין מצוות קידוש החודש המסורה לחכמי הסנהדרין ותלויה בעדות ראייה, שהיא מצד חשיבות ישראל לדברי החכמים ככל היוצא מפייהם על פי עדות ראייה הלבנה, אבל כאשר קלקלו בזה ישראל ולא היו מחשיבים לדברי החכמים כראוי, נתגלגל שלא יהיה קיום למושב הסנהדרין ולא יהיה בית דין סמוכים, ומפני כך סתמו לנו חכמים את קידוש החודשים וקביעת הזמנים כפי סדר החודשים והזמנים שנקבעו לדורות כפי המסור בידינו כיום, ובלא קידוש החודש מתוך ראייה הלבנה, והוא מצד הקלקול והפגם

התורה היא גילוי הרחמים של השי"ת, והצדיקים שיודעים מרחמי השי"ת הנגלים בכל דיבור שבתורה, יכולים בעסק תורתם להמשיך הרחמים למטה ולבטל הדין מהעולם. ועיקר הדבר כפי שיעלה בידם להשיב בעסק תורתם הנבראים כולם לה' ב"ה, שהיא משמעות גילוי התורה, שאף אחר שמשגיגים ידיעת התורה בשלמות ונגלים להם כל דרכי התורה לבוא לכלול כולה בקוצו של י' שבאות א' שבדברה הראשונה מעשרת הדברות 'אנכי ה' אלהיך', שהוא שלמות גילוי התורה, כמו שאמר רשב"י בתיקוני הזוהר (בתיקון סט, דף ק"ד ע"א, ובתיקון לט, דף ע"ט ע"א), היינו שמשגיגים הדרך כיצד להקיף התורה כולה ולייחד כל מצוותיה בעשרת הדברות, ואת עשרת הדברות בדברה הראשונה 'אנכי ה' אלהיך', ואת דברה זו בתיבתה הראשונה 'אנכי', שהיא כללות התורה, כמו שאמר כל זה אליהו לרשב"י בתיקוני הזוהר (בתיקון כב, דף סג ע"ב), ואף את תיבת 'אנכי' באות א' שבה שכנגד השם אה"י, וכך עומדים הם תמיד לפני הקב"ה באימה ויראה ומשיגים כל המדרגות שאפשר לבן אנוש להשיג, עם כל זה עדיין נחשבת תורתם כסתומה וחתומה ובמדרגה של דין, מפני שכאשר אין מגולה בתורה הדרך להשיב הנבראים כולם לה' ב"ה הרי היא כסתומה וחתומה, והיא כענין האותיות קודם שיש בהם הניקוד, וכספר תורה הטמון וגנוז בהיכלו.

והפתח לגלות הרחמים שבתורה ולבוא להשיב בה ועל ידה הנבראים כולם לה' ב"ה, הוא מתוך הנקודות התגים והטעמים שבתורה, שבהם ועל ידם נעשה גילוי ומשמעות לכל אות שבתורה, והם המפתחות שעל ידם רואים הצדיקים כל גילוי הרחמים של ה' ב"ה שבתורה, ויודעים סוד כל מצוה ומצוה כפי רצונו יתברך שמו, ונגלה להם איך יבוא לבטל בעסק התורה כל דין מהעולם. כי צדיק שיכול להשיג ולידע מהרחמים של הקב"ה הנגלים בתורה הקדושה, יכול הוא להשיג עד אין קץ, ולהמשיך רחמים מרום המעלות מעולם לעולם עד שיבוא לבטל הרע מהעולם לגמרי, וכענין שאמר רשב"י במסכת סוכה (בדף מה ע"ב) שיכול הוא לפטור העולם כולו מן הדין, שבייחודים שהיה מגלה בתורה יכול היה להמשיך רחמים כפי רצונו, ועד להביא לבנין בית הבחירה, אלא ש'דין' לעבד להיות כרבו, שמפני גלות השכינה גם הצדיקים נודדים וגולים ממקומם, ולא נגלה כוחם הגדול לבוא לפטור העולם כולו מן הדין ולגלות הרחמים הגדולים, כמו שאמר רשב"י בהקדמת תיקוני הזוהר (בדף א ע"ב).

ג

שעיקר תכלית הצדיקים הגדולים במעלה בעסק תורתם הוא לכוין לעומק רצונו יתברך שמו כפי עוצם גזרת חכמתו בכל עת ושעה, שעל אף שיכולים הם בכוח תורתם לבטל הסטרא אחרא מהעולם לגמרי, מתוך שמשגיגים כל המפתחות והדרכים שבתורה בהנהגת הרצון העליון, עם כל זה אינם פועלים בה מאומה שלא כעומק רצונו יתברך שמו בכל עת ובכל שעה כפי גזרת חכמתו, שכפי שסובל הקב"ה עלבון חילול שמו הגדול ומיחל ומצפה באריכות אפו עד שישבו אליו ישראל ויצפו שיגאלם, כך הצדיקים אינם פועלים מאומה כאשר יודעים הם שאין כך עומק רצונו יתברך, מפני ש'דין' לעבד להיות כרבו, אלא עוסקים הם בתורתם לגלות לישראל הדרך הנכון עד שיבואו הם לפעול בה ועל ידה הקץ, ובה נקראים צדיקים אלו 'עבד נאמן'.

ועל זה דברו אהרן ומרים במשה, שכאשר ראו שפורש הוא מכל דברי העולם הזה שמצד הדין, ושרוי הוא אך בדרך גילוי הרחמים כפי שורשם שבעליונים, תהו לאמר שמה ונהג הוא היפך עומק רצונו יתברך ויפעל הגאולה קודם זמנה, ועל זה אמר הקב"ה "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא" (במדרב"י ז, ט). שעל אף שיש בידו כל הדרכים והמפתחות להמשיך הרחמים מרום המעלות ולבטל הדין מהעולם לגמרי, עם כל זה נאמן הוא משה בכל גילוי תורתו שתהיה רק כפי עומק רצונו בכל עת ובכל שעה, להביא לגילוי התורה לישראל, שהם שיבואו לפעול על ידה הקץ.

והוא שרואים אנו חילוקים ושינויים רבים בין דרכי מוסרי התורה לאמיתתה מדור לדור, שהכל הוא כפי שצריכים היו לידע ולהבין תכלית עומק רצונו יתברך שמו באותה השעה, שעל אף שבפנימיות דרכם ומעשיהם ועסק תורתם מאוחדים היו בתכלית גילוי רצונו יתברך שמו, וכמו שאמר בערובין (בדף י ע"ב) שאלו ואלו דברי אלהים חיים, שבוודאי ידעו כולם כל דרכי התורה המסורה בידינו, עם כל זה מצד גילוי התורה במדרגת נקודות תגים וטעמים, שהם ביאור משמעות אותיות התורה כפי עומק רצונו יתברך שמו בכל עת ובכל שעה, בזה נחלקו האחד עם רעהו, ועיקר מטרתה היתה לגלות בה הדרך בכל זמן ובכל דור כיצד ישובו ישראל וידבקו בה' ב"ה.

ד

ולכן תלוי הכל בישראל, שאם מאמינים היו לדברי רשב"י שגילה להם שיש בידו הדרך לפעול הקץ כפי רצונו יתברך, והיו

שנאחז באור הלבנה, שאין מחשיבים ישראל את דברי הצדיקים המאירים להם כשמש, אבל כאשר נשוב לתת חשיבות ויקר לכל דברי החכמים ככל היוצא מפייהם ונדבוק ונאמין בהם כראוי, ישיב הקב"ה שופטיו כבראשונה ונשוב לקדש החודש ולקבוע הזמנים על פי עדות ראיית הלבנה, שהיא המדרגה לראות תורת החכמים כאשר היא מגולה ואינה סתומה.

וזוהו ל'מורה המשרה ולשולם אין קץ', שכאשר נשוב לקבל על עצמנו עול התורה ודברי החכמים כראוי, יהיה יחוד ושולם בין החמה ללבנה עד אין קץ, וכענין שנתנבא ישעיהו (ל, טו) על אחרית הימים "והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יאיר שבעתים כאור שבעת הימים", שתורת הצדיקים מופלגי המעלה הנראית לנו כעת מועטה כלבנה, תאיר אז כאור החמה, שיתגלו לנו כל דרכי תורתם יותר ויותר, ויתקיים בהם ובתורתם 'ולשולם אין קץ', שהם עצמם יעלו במדרגות ויאירו בתורתם שבעתים, ובזה שוב תאיר הלבנה כאור החמה יותר ויותר, וכך תאיר אור התורה ללא קץ וגבול.

ה

ובזה תתרפא התורה מהשכחה שנאחזה בה בחשכת הגלות הארוכה, שהיא מצד הסמא דמותא שנאחזה בעסק התורה, כמו שהזהיר רבי דוסתאי ברבי ינאי בשם רבי מאיר במשנה אבות (ג, ה) שכל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, שנאמר (דברים ט, ט) "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך", יכול אפילו תקפה עליו משנתו, לתלמוד לומר (שם) "ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך", שאינו מתחייב בנפשו עד שישבו יסורים מלבו. שכאשר אין מחשיבים ישראל כראוי את דברי החכמים מוסרי התורה לאמיתתה מדור לדור, ואינם דבקים בהם ובתורתם כההולך אחר החיים, נופלת מדרגת תורתם ואמונתם ממדרגת 'ראיית העין' ו'חקיקת התורה בלב', ובאים הם לידי נסיונות על שמירת התורה והדבקות במצוותיה ובכל דרכי האמונה כראוי, שהיא מה שחרדו חכמים משכחת התורה שתתפשט בעקבתא דמשיחא, כמובא במסכת שבת (בדף קלח ע"ב).

ולזה שתל הקב"ה בכל דור את צדיקים מופלגי המעלה הללו שכל תורתם מפי אליהו הנביא, ומסכימים על ידם פמליא של מעלה, והקב"ה נוהג כפי מה שהם מגלים בתורתם והוא מסכים על ידם, כמובא בכמה מקומות בזוהר הקדוש, וכל עיקר תורתם היא להביא כל אחד מישאל למדרגת הכתוב (בראשית כו, כ) "נעשה אדם", ולמדרגת הכתוב (בראשית טו, ט) "בצלם אלהים עשה את האדם", לגלות שכל העולמות העליונים והתחתונים לויים בכל אחד ואחד מישאל, ונתן הקב"ה לכל אחד ואחד מישאל את הדרך והאפשרות לדבוק בו יתברך שמו ולבוא למדרגת צדיק הדבוק בעין החיים. ואם היתה לאדם אמונה שלמה בחכמים אלו מוסרי התורה לאמתתה בכל דור, והיה דבק בגילוי תורתם, היה זוכה לשלמות מדרגת 'אדם' הנברא בצלם אלהים, ונפטר מן הדין לגמרי והיו מתבטלים ממנו אחיזת יצר הרע והיסורים, ולא היו לו נסיונות כלל.

שכל הנסיונות של ישראל בדרכי האמונה ובדבקות בתורה הקדושה ומצוותיה הם מפני שחושב האדם שאפשר לו ללכת בדרך אחרת מלבד דרך התורה, אבל הצדיקים מופלגי המעלה הללו מגלים בתורתם דרך יראה ואהבה אמיתיים בתורה הקדושה, שנחקקת התורה בלב האדם כאילו רואה הוא בעיניו ממש אמיתת דרכיה, לידע ולהבין שאין בעולם דבר מלבד דרך התורה, וכל הנפרד מדרך התורה נדבק בסטרא דמותא, וכפי שאין לאדם נסיון דבר שביאו למיתה ממש כך מבטלים ממנו צדיקים אלו בתורתם את הנסיון מן החטא, והוא ענין ה'סור מרע' שבדרכי התורה. ובנוסף מביאים צדיקים אלו בתורתם את ישראל לדבוק באילנא דחיי ולהשיג כל דרכי התורה, שמלמדים אותם הדרך לעסוק בתורה מתוך חשקת הלב, שיהיה כל עסק התורה מצד גילוי האהבה בינינו לבין השי"ת, והיא הדרך ל'עשה טוב' שבדרכי התורה.

ו

שהנה בכל דין בתורה ובכל פרטי המצוות עשה או מצוות לא תעשה ישנם גבולות וקצוות וחילוקים ושינויים, שיש טמא ויש טהור, וכן יש אסור ויש מותר, וכיוצא באלו הענינים, ובזה התורה היא כצורת האות 'ס' סתומה שיש לה קצוות מעלה ומטה ימין ושמאל, והיא מדרגת לימוד ה'הלכה' שהוא לשון הליכה, שבידיעת ההלכה יכול האדם ללכת בעולם ולידע דרך המעשה כפי רצונו יתברך שמו בכל עת ובכל שעה. כי התורה היא תיקון מעשי בראשית ובה האיר הקב"ה את העולם, והיא היחידה שיכולה להיות אור לאדם בחושך הגדול שבעולם, שרק בידיעת התורה כולה, שהיא שלמות הריבוע וצורת האות 'ס', נעשית התורה לאדם כאור השמש המאירה הכל, ובה הולך הוא לפני ה' ב"ה כראוי, וכך הוא גם בכל דרגה, שכפי שמשלים האדם ידיעתו בדיני התורה והלכותיה כן מאירה לו התורה יותר ויותר הדרך, וגם קודם שהשלים ידיעתו בכל מצוות התורה, אם רק קשור הוא בעול מצוות ידיעת התורה על מנת שיבוא ללכת לפני ה' יתברך, הרי שאור התורה שורה עליו, כי בכל שעה הוא מחפש ומתקדם בידיעת התורה.

אבל כאשר אין יודע האדם ההלכה כראוי, אינו יכול ללכת בעולם לפני הקב"ה כפי רצונו באמת, כי נכשל הוא בכל רגע מלקיים רצונו שגילה בתורה הקדושה, ואם הולך הוא חלילה מוחין לדרכי התורה

ומצוותיה, בודאי שהולך הוא בדרך טעות ובמקום של מכשול ואפילה, שמתוך שאין לו קשר כלל לתורה אין לו דעת ישרה אף בדרך פשוטה שהוא הולך, ובודאי שהוא טועה, כמו שאמר רבי אלעזר במסכת פסחים (בדף מט ע"ב) ששם הארץ אסור להתלוות עמו בדרך פשוט הוא על שפכות דמים, שאם על חיי לא חס לילך בדרכי התורה שנאמר בה (דברים ל, ט) "כי הוא חייך ואורך ימך", על חיי חברו לא כל שכן, ומשמעות הדברים שלא ילך אדם בדעת ובדרך של עם הארץ, כי מאחר שאין לו קשר לעסק ידיעת התורה ואורה הגדול, הרי שהולך הוא בחשכה, ובודאי שהוא טועה, ומאחר שאינו מקבל עליו בכל שעה את עול התורה אינו יכול לקבל דעת חברו המוכיחו על שהולך הוא בדרך טעות, וחשוד הוא שיקח עימו את מי שעימו לדרך שהיא סמא דמותא, עד שיהיה יכול לגרום לו לבוא למיתה חלילה.

ז

כי התורה בקצוותיה, שהיא כענין הריבוע וכצורת האות 'ס' סתומה, היא כנגד התפילין של ראש, שהיא מדרגת היראה היכן לילך והיכן לא לילך, וכענין שדרש רבי אליעזר הגדול במסכת ברכות (דף ו ע"א) ומגילה (דף טז ע"ב) ומנחות (בדף לה ע"ב) מה שנאמר (דברים י, י) "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", שאלו תפילין שבראש, שהם האור והדעת של האדם היכן לילך והיכן לא, שהיא מדרגת היראה כראוי. ועיקר הדבר תלוי בדבקות ובאמונה בחכמים ובדבריהם, שהרי מה שכתוב בתפילין של ראש "והיו לטוטפות בין עיניך" (דברים ו, ח), דרשו חכמים במסכת מנחות (בדף לו ע"ב) שכונת הכתוב לתתם על גובה הראש מכוון כנגד בין העיניים, והוא היפרך דעת המינים ש'עָנְתוּ ופירשו שיהיו בין העיניים ממש, כי דעתם הסכלה היא שאין צריך שתהיה התורה כולה בתוך הראש והמח של האדם, אלא תהיה התורה לחוד והאדם לחוד, אבל דרך ה' המסורה ביד החכמים מוסרי התורה לאמתתה מדור לדור היא שתהיה התורה וכל דברי החכמים למהות מוחו וראשו של האדם, ועיניו לא יראו את העולם אלא כפי התורה וידיעתה שבמוחו, וכענין המבואר בדברי רבנו האר"י בשער הכוונות (דרושי התפילין ה) שתפילין של ראש עיקרם בתוך הראש, והתפילין הם האור הבוקע מתוך המוחין שבראש.

והוא ענין כניסת השבת וליל השבת שנאמר אז (ויקרא יט, ל) "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו", כמו שדרש זאת אליהו הנביא בהקדמה לזוהר (בדף ה ע"ב) שהם שתי שבתות וכענין 'שבתותי', שמדרגת השבת שמצד צורת הריבוע נכנסת אז בתוך מדרגת השבת שמצד צורת העיגול, ובזה נשפעת מדרגת היראה בליל שבת. והוא ענין התפילין שמצד מדרגת היראה, שהראש הוא כצורת עיגול והתפילין כצורת ריבוע, וכאשר זוכה אדם למדרגת היראה בשלמות שלא להסיח דעתו מהתורה, הרי זה כענין המובא בשולחן ערוך (באו"ח סימן לו סעיף ב) שיש לנו להיזהר שלא להסיח הדעת מהתפילין, וכפי מה שמרחיב ידיעתו בתורה שיהיה שלם בידיעת ההלכה על מנת לדבוק בו יתברך שמו, כך מכניס הוא את מדרגת היראה שמצד צורת הריבוע בתוך מדרגת היראה שמצד צורת העיגול ונשלמת מדרגת יראתו יותר ויותר, ובזה תהיה הדרך מאירה לפניו, כי יהיו בדלים ממנו כל המזיקים הרוצים להכשילו, וכענין הנאמר בתפילין של ראש 'וראו כל עמי הארץ... ויראו ממך', וכענין מה שמתבטלת אחיזת כל המזיקים מהעולם בכניסת השבת קודש, כמו שאמר רשב"י (זוהר תרומה (בדף קלה ע"ב). היינו שכפי שידע האדם שאין דרך אחר מלבד דרך התורה, ולא ידע מחשבות התורה בפני דרך אחר חלילה, ולא רק זה, אלא אף כל היסח דעת מהתורה יהיה עבורו כההולך בחושך, כך יכול יהיה להרגיש התורה בדעתו ומוחו, שיהיו במדרגת מוחין דגדלות, ובזה יבוא לידי מתיקות בתורה, וכענין מדרגת ליל השבת שאמר אליהו הנביא שם בהקדמה לזוהר (בדף ה ע"ב) שהיא כנגד העונג שבת', וכנראה בחוש שאין עונג ומתיקות בעסק התורה כמו שעוסקים בה בליל שבת, והוא דרך השגת המוחין של התורה, וכנגד השמש.

והוא שדימה הקב"ה התורה הקדושה לאש, כמו שאמר (בידמיה כג, כט) "הלא כה דברי כאש נאום ה'", ללמד שנודמית היא כאש ההולכת ונבנתה למעלה למוח האדם ונכנסת בתוך ראשו, וכענין מדרגת ליל השבת שנכנסת אז מדרגת השבת שמצד צורת הריבוע תוך מדרגת השבת שמצד צורת העיגול. ובזה בוקעת התורה את חדרי דעתו ומאירה לו כשמש שלא יִטָּה בדרכיו ימין ושמאל, וכענין התפילין של ראש שצריכות מונחות בגובה הראש כנגד בין העיניים כדי שאור התפילין יבקע מתוך מוחו ודעתו להאיר לו הדרך, שנעשית תורתו כענין ששייב רבי טרפון את רבי עקיבא במסכת זבחים (בדף יג ע"א) 'העבודה אם הִטִּיט ימין ושמאל' (–נשבע אני שלא נטית מפירוש השמועה לימין או לשמאל), וסיים ואמר לו 'כל הפורש ממך כפורש מחיי', ששייבו על שהיה קשור בידיעת התורה בכל מהותו, עד שיכול היה לכוין במדויק בלא שִׁטָּה ימין או שמאל מרצון הכוונה ב"ה שגילה בתורתו. וזהו מצד מדרגת הראיה הנשפעת בתורה, שבתחילה קודם שבוקע אור הדעת להאיר לאדם הדרך הרי שהאדם הוא כענין הראש שהוא כצורת עיגול, ובזה נדמית התורה לאדם כשווה בכל קצוותיה, וכצורת העיגול, שאינו מבחין ויודע באורה הטוב לידע דרך האמת לבוא בה ועל ידה לדבוק בחי החיים ב"ה, והכל בפניו הוא כחושך ובחשכה, ולזה השאיר לנו הקב"ה רפואה את תורת הצדיקים מוסרי התורה לאמיתתה, שהשיגו את ידיעת התורה בשלמות ואין להם דבר מדעתם שאינו מן התורה, ובזה נקראים הם 'בוצינא קדישא', שהם נר קדוש המאיר העולם, ובדבקות בתורתם ידע האדם להבחין בדרכי דיני התורה והלכותיה בכל קצוותיה שמצד צורת האות 'ס' סתומה, ויראה ויבין היכן אפשר לו לילך והיכן הוא גבול הדרך, עד שיבוא בה ועל ידה לדבוק כראוי בחי החיים ב"ה.

המשך יבוא בשבוע הבא אם ירצה ה'

תפלה לשלמה

מתוך הספר "תפלה לשלמה" לרבנו שליט"א



פניני דוד

יסודות ואבני דרך
מתורת מו"ר שליט"א

האם מותר להרוג נמלים המפריעים לאדם?

לתקן העולמות עבור ביאת משיח

רבנו של עולם, אבינו אב רחמן, מלא ברחמים, זכנו במהרה לימות המשיח, ועשה ברחמיך ששלישת האבות, שהם 'חסד גבורה תפארת דמלכות', יתקשרו במהרה בגבורה דזעיר אנפין' לדון העולם, ועשו את סוד ה'חסד גבורה תפארת', שזה ענין 'תרועה שברים תקיעה', לשבר כח אמות העולם לפני ביאת המשיח. ותעשה ברחמיך שכל שלישת קולות השופר, תקיעה שברים תרועה, יפעלו בגבורות דמלכות, ובזה תדון ותשבר כח האמות, ותעשה נסים ונפלאות בארץ ישראל, שהיא סוד המלכות, ותגרש ברחמיך האמות השולטות בה בארץ ישראל, ויתקיים בנו מקרא שכתוב "כי מלך כל הארץ אלהים", שתתגלה מלכותך בעולם כלו, וידעו הכל שאתה לבדך מלך כל הארץ.

אל רחמן, מלא רחמים, אנא הבא לנו במהרה את משיח צדקנו, וזכנו לשמע קול השירה של חיות הקדש שבְעולמות 'צירה ועשיה', שיתעוררו לשיר בקול לקראת עליית הניצוצין, ויהי רצון מלפניך שתהיה עליית הניצוצין במהרה. וזכנו לשמע את העופות, שהם מלאכי הבריאה, שיצפצפו בשיר מצד השמחה המתעוררת בעולם הבריאה בו מקננת בינה אמה עלאה, ובסוד הכתוב "אם הבנים שמחה", ועשה ברחמיך שבמהרה ובקרוב יתעלו כל הניצוצין קדישין מהקלפות של העולמות 'בריאה צירה ועשיה' לקדשות של העולמות 'בריאה צירה ועשיה', ואז נזכה לשמע המלאכים של העולמות 'בריאה צירה ועשיה' מתעוררים בקול שיר לקבל הבת, שהיא השכינה, בשמחה ונגון, ויהי רצון מלפניך שתהיה עליית הניצוצין בסוד מין נוקבין, ותהיה עליה גדולה לשכינה הקדושה.

אל רחמן, מלא רחמים, אנא הבא לנו במהרה את המשיח, ותעורר את דוד מלך ישראל בן ישי ונצבת בת עדאל, שיתעורר בכנורו שבסוד המלכות, המתנגן מאליו על ידי המתקת הגבורות שבה, ועשה ברחמיך ששעל ידי זה יהיו זעיר ונוקבה ביחוד שלם, בעשירה מיני נגונין, ויהי רצון מלפניך שעל ידי זה תבנה קומת השכינה בכל עשר הספירות שבה, וזכני להעלות המלכות עד הכתר דזעיר אנפין.

אל רחמן, נורא עליה על בני אדם, אנא תן פחדך יי אלהינו על כל מעשיך ואמתך על כל מה שבְראת, וזכנו להעלות היראה לשרשה ולדבק עצמנו היטב בה יתברך שמה, ולירא ולפחד אה ורק ממה, ויכיר וידעו כל יושבי תבל שאתה יתברך שמה לבדך המלך, וכמקרא שכתוב "כי מלך כל הארץ אלהים" שעולים ראשי תבותיו כמנין 'אלהים', וזכנו לגלות זאת לכל באי עולם, ולהמשיך את מתוק הדין מהבינה עלאה הממתקת הדינים כלם.

אב רחמן, עשה נא ברחמיך שתעלה השכינה לקבל קדושין מן החתן, שהוא זעיר אנפין, ותעלה עד המחין ד'חכמה בינה דעת דזעיר אנפין', ועשה ברחמיך שיהיו זעיר ונוקבה שונים בקומתם, ותקבל השכינה הארת המחין ד'חכמה בינה דעת' ממנו, שעקר קבלת המחין הוא מן 'החכמה דזעיר אנפין', וכמו כן תזכנו ברחמיך לגאולה, ותעלה השכינה במהרה. אמן נצח סלה ועד.

רבנו הזכיר מה שאמרו חז"ל במסכת קידושין דף פ"ב עמוד א' שכל הבריאה כולה, כולל הבהמות החיות והעופות, לא נבראו אלא לשמש את האדם, ולכן כתב התורות הדשן בחלק ב' סימן ק"ה שכל דבר שהוא לצורך האדם או בו משום צער בעלי חיים, וכן פסק הרמ"א באבן העזר סימן ה' סעיף י"ד, ולכן כאשר נמלים מפריעים ליישוב דעתו של האדם מותר לו להמיתן, וכענין שנשאל בשאלות ותשובות זבחי צדק החדשות סימן א' גבי עכברים המזיקים לאדם אם מותר להורגן, והשיב שמותר, וכמו שהביא הט"ז ביורה דעה סימן קט"ז סעיף קטן ו' בשם המהרש"ל בים של שלמה, בבבא קמא פרק ז' סוף סימן ל"ז, לגבי כלבים המפסידים את בעל הבית, שמותר לו לתת להם סם המות.

והוסיף רבנו שנחלקו הראשונים אם איסור צער בעלי חיים הוא בעודם חיים או גם כשהורגן, שהתוספות והרשב"א במסכת בבא בתרא בדף כ' עמוד א' הקשו על מה שאמרו חז"ל שם שאין לחתוך איבר מהבהמה ולהשליכה לכלבים, משום צער בעלי חיים, והקשו שאם כן יהרגו הבהמה וישליכוה כולה לכלבים, הרי שלדעתם אין בהריגתה איסור צער בעלי חיים, והנודע ביהודה בתניינא יורה דעה סימן י' כתב לחדש כן מעצמו, שהאיסור הוא רק כשמצערין חיים, ולא בהריגתם. אבל השיטה מקובצת בבבא בתרא דף כ' עמוד א' הביא בשם הר"י מיגאש לתרץ קושיית התוספות האמורה, שאי אפשר להרוג הבהמה ולהשליכה כולה לכלבים, מפני שבהריגתה יש משום צער בעלי חיים. וסיים רבנו שבשקצים ורמשים יש להקל לכל הדעות, שהרי כתב היעב"ץ בשאלות ותשובות שאלת יעב"ץ, בחלק א' סימן ק", שמאחר ואין השקצים והרמשים בני מלאכה, לכך אין בהם איסור צער בעלי חיים, ומכל מקום סיים רבנו שממדת חסידות היא שלא להורגן, וכמו שהיה מקפיד האריז"ל שלא לפגוע בשום בריה, כמובא בשער המצוות פרשת נח.

סיפור לשלחן שבת



סיפר פעם רבנו הגאון היונקא שליט"א מעשה נפלא מגודל הזהירות בהוראת צדיק, שיש לשומרה ולקיימה כפי שנאמרה ללא שינוי. שכאשר כיהן רבנו נפתלי כ"ץ בעל הסמיכת חכמים כאב בין דין בעיר פוזנא, העמיד שם מקום עבור התכנסות בית הדין לדון בכל הדברים, וצויה שגם בדורות הבאים ישמרו שלא לפסוק שום דין תורה אלא רק באותו המקום, וכן קיימו ושמרו שם מדור לדור, עד שבימי הגאון רבי עקיבא איגר שהיה אב בית הדין בפוזנא, בא לפניו פעם אחד איזה דין תורה, ומפני שירדו אז אחת גשמים רבים והשתבשו הדרכים מאד ברפש וטיט, היה קשה לו ללכת לדון באותו המקום שהתקין רבנו נפתלי כ"ץ לבית הדין, והוא פסק את הדין תורה הזה בביתו, באמרו בליבו שבודאי על עת כזו לא התכוין רבנו נפתלי כ"ץ. והנה בלילה נגלה לו אביו בחזיון ואמר לו שיכין צוואה לבני ביתו מפני שהגיע זמנו למות, ושאל אותו הגאון רבי עקיבא איגר מפני מה נגזרה עליו גזרה רעה זו, והשיבו אביו שמפני שפסק הדין שלא במקום המיוחד שהתקין רבנו נפתלי כ"ץ, לא היתה לו סייעתא דשמיא בפסק הדין והוא פסק שלא כהוגן, כי רבנו נפתלי כ"ץ השאיר באותו המקום כח קדושה גדול שתהיה סייעתא דשמיא בכל הדינים שידונו שם, שלא יכולים התובעים והנתבעים לטעון שום שקר, אבל כעת שפסק הדין בביתו לא היתה לו סייעתא דשמיא זו, והוא פסק דין מרומה. וכשמעם הגאון רבי עקיבא איגר מאביו כך, הפציר וביקש ממנו שיעורר עליו רחמים לבטל מעליו רוע הגזרה, והוא יתקן כל מה שנעשה בפסק דין המרומה הזה. ובבוקר לאחר מכן הלך הגאון רבי עקיבא איגר בהשכמה לאותו המקום לראות מה עשה שם רבנו נפתלי כ"ץ שהשאיר שם כח קדוש כזה, שמא טמן שם קמיע קדוש משמות מלאכים וספירות עליונות, או כיוצא בזה, וחפש הרבה עד שמצא שהמזוזה שם כרוכה בנייר שכתוב עליו 'נפתלי הכהן', ומזה הוא הבין שקיים בזה רבנו נפתלי כ"ץ מה שכתוב "כל אשר יקרא לו אדם נפש חיה הוא שמו", שעצם זה ששמו חקוק שם על המזוזה, טמון שם כוחו כבחיית חיות.

סגולות ועצות ייחודיות
שנלקטו מתוך שיעורי רבנו שליט"א

עם סגולה



אמירת תהלים

- א. רבנו הזכיר את דברי הרדב"ז בתשובה (ח"ג סי' תתקכ"ב) שהטוב ביותר זה לקרוא תהלים ברבים ולא ביחיד, שאז התפילה סלקא לעילא לעילא למקומה הראוי.
- ב. רבנו הזכיר שראוי לכל אדם לקבוע סדר ללמוד את מזמורי התהלים לפי סדר, מזמור אחד ביום, להבין התיבות ואת כלל המזמור, ומתי נאמר המזמור.
- ג. הזכיר רבנו שמנהג חשוב שנהגו בו רבים לומר כל יום שלושה מזמורי תהלים לפי הסדר, עד שיסיים האדם הספר ויחזור מתחילה.